

รายงานสถานการณ์/โอกาสในการส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจ在不同ประเทศ - ธุรกิจบริการ Car-Sharing บนพื้นฐานของ Sharing Economy

สศต.เบอร์ลิน

ธุรกิจบริการ Car-Sharing บนพื้นฐานของ Sharing Economy

ในปัจจุบันที่โลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลและเทคโนโลยี ผู้คนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้อง และรองรับกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันนี้สังคมดิจิทัลนั้นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบ่งปัน หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Sharing Economy” เศรษฐกิจแบบแบ่งปันนี้เป็นรูปแบบเศรษฐกิจที่มีการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ โดยไม่มีการถ่ายโอนความเป็นเจ้าของทรัพยากร เมื่อมีการถือครองทรัพยากรมากเกินไป ความต้องการ ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรสามารถแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีความต้องการในทรัพยากรนั้นๆ โดยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นบนแพลตฟอร์ม (Platform) ในระบบดิจิทัลและระบบออนไลน์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ เป็นการสร้างรายได้จากลักษณะบุคคลสู่บุคคล ซึ่งเกิดจากการตกลงโดยตรงระหว่างผู้ให้บริการหรือผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรกับผู้รับบริการหรือลูกค้า และสามารถดำเนินการให้บริการได้ทันที

แนวคิด Sharing Economy เป็นที่นิยมอย่างมากในทั่วทุกมุมโลก รวมถึงในประเทศเยอรมนีเช่นกัน จากรายงานในหัวข้อ “Share Economy 2017 : The New Business Model” ที่จัดทำโดย PWC (PricewaterhouseCoopers) ระบุว่า ประเทศเยอรมนีเป็นตลาด Sharing Economy ที่ใหญ่ที่สุดในยุโรป และเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศเยอรมนีเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ หากดูในแง่ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ประเทศเยอรมนีมีกำลังการบริโภคที่มีศักยภาพสูงในตลาด Sharing Economy และจากรายงานระบุว่า ตลาด Sharing Economy ประเทศเยอรมนีปี 2017 มีมูลค่ารวม 22,900 ล้านยูโร แบ่งเป็นภาคธุรกิจการเงินมูลค่า 7,700 ล้านยูโร ด้านธุรกิจโรงแรมและที่พักอาศัยมูลค่า 5,000 ล้านยูโร ธุรกิจการขนส่งคมนาคมมูลค่า 3,500 ล้านยูโร ธุรกิจค้าปลีก-ค้าส่งมูลค่า 2,600 ล้านยูโร ในขณะที่ภาคธุรกิจบริการและด้านสื่อและความบันเทิงมีมูลค่าเท่ากันที่ 2,200 ล้านยูโร สุดท้ายนั้นเป็นด้านเครื่องจักรกลมูลค่า 800 ล้านยูโร อย่างไรก็ตามชาวเยอรมันส่วนใหญ่มีความเห็นว่า Sharing Economy ไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ระยะสั้นเท่านั้น และยังคงคาดหวังให้ธุรกิจในรูปแบบดังกล่าวเป็นการเพิ่มตลาดแรงงานที่จะทำให้ชาวเยอรมันมีรายได้เพิ่มขึ้นหลายทางจากตลาด

Sharing Economy ภายในประเทศที่มีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับธุรกิจรูปแบบดังกล่าว เนื่องจากเป็นการลดการใช้ทรัพยากร และลดค่าใช้จ่ายมากกว่า เพราะ Sharing Economy เป็นการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรแทนการครอบครองเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้น ทั้งนี้ PWC ยังคาดการณ์เพิ่มเติมว่าในปี 2018 ธุรกิจ Sharing Economy ในภาพรวมของประเทศเยอรมนีจะเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.3 หรือมีมูลค่าสูงถึง 24,100 ล้านยูโร

นอกจากนี้ข้อมูลจากบริษัท Deloitte ยังระบุเพิ่มเติมว่า Sharing Economy มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น ในด้านของการคมนาคมขนส่ง ธุรกิจการขนส่งของผู้ให้บริการตามความต้องการ (on-demand service provider) ทำให้แบบแผนการเดินทางของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป เช่น Uber, DriveNow, Car2go ซึ่งเป็นตัวอย่างของการดำเนินธุรกิจ Sharing Economy ภายหลังจากการเปิดให้บริการที่ครอบคลุมการคมนาคมขนส่ง โดยนำเสนอรูปแบบการเดินทางที่หลากหลาย ตั้งแต่การเดินทางครั้งเดียวที่ยืดหยุ่นครอบคลุมไปถึงการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า ทำให้ธุรกิจ Car-sharing มีข้อได้เปรียบอย่างมากที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้บริการได้อย่างอิสระ โดยที่ผู้บริโภคไม่มีกรรมสิทธิ์ในสินค้าและไม่จำเป็นต้องรับภาระใดๆ นอกจากนี้ Sharing Economy ยังเหมาะสำหรับกลุ่มธุรกิจ Start-up และยังเป็นรูปแบบธุรกิจแนวใหม่ที่ดึงดูดผู้ร่วมลงทุน โดยผู้ลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ทั้งบริษัท OEMs (Original Equipment Manufacturer) และธุรกิจรถยนต์ให้เข้าให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในธุรกิจการคมนาคมขนส่งหรือ Car-Sharing ที่กำลังเป็นกระแสมาแรง ณ ขณะนี้

ในปัจจุบันนี้แนวโน้มตลาด Car-sharing ในทวีปยุโรปขยายตัวสูงมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของปริมาณรถยนต์ที่ให้บริการและจำนวนผู้ใช้บริการ ทำให้ในปัจจุบันนี้ยุโรปกลายเป็นพื้นที่ธุรกิจ Car-sharing ที่มีบัญชีผู้ใช้งานจำนวนมากถึงร้อยละ 50 จากสัดส่วนตลาดโลก และข้อมูลของบริษัท Deloitte ได้วิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของสมาคม Car-sharing ประจำประเทศเยอรมนี (Der Bundesverband CarSharing: BCS) คาดว่าจะมีผู้ใช้งานเพิ่มสูงขึ้นถึง 15 ล้านคนภายในปี 2020

Fig. 2 - Car sharing market development for Europe* (2006-2020):

เทคโนโลยีที่ล้ำสมัยมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันส่งผลถึงการให้บริการธุรกิจ Car-Sharing ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการมีตัวเลือกในการเปิดให้บริการ โดยในขณะนี้ Car-sharing ที่ให้บริการในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. Stationary Model

เป็นรูปแบบแรกในการให้บริการ ในรูปแบบ Stationary นี้ ผู้ใช้บริการต้องเดินทางไปยังสถานีที่ตั้งของผู้ให้บริการ หลังจากที่ทำธุรกรรมการเช่ารถยนต์โดยผ่านทางแอปพลิเคชันแล้วนั้น ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการได้ทันที สามารถขับรถไปยังสถานที่ที่ต้องการได้ และเมื่อสิ้นสุดการใช้งานต้องขับรถกลับมาคืนยังสถานีของผู้ให้บริการ

รูปแบบ Stationary นั้น เป็นลักษณะการดำเนินการที่ไม่ยืดหยุ่นสำหรับผู้ให้บริการ เนื่องจากผู้ใช้บริการมี 2 ตัวเลือก แบบแรกคือ การเดินทางไป-กลับ หรือ Round Trip (เริ่มต้นใช้รถยนต์จากสถานี A และขับกลับมาคืนยังสถานี A เช่นเดิม) สำหรับการเดินทางแบบที่ 2 คือ การเดินทางแบบเที่ยวเดียว หรือ one-way trip (เริ่มต้นใช้รถยนต์จากสถานี A ขับไปยังสถานที่อื่นๆและขับกลับไปคืนที่สถานี B) แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบดังกล่าวมีข้อดีในส่วนของระบบการติดตามยานพาหนะที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เนื่องจากผู้ให้บริการสามารถตรวจสอบจำนวนยานพาหนะได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้หากมีโอกาสในการขยายธุรกิจ Car-Sharing ในรูปแบบรถยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้า (Electric Car) ก็จะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการชาร์จแบตเตอรี่รถยนต์ที่สถานีอีกด้วย

2. Free floating Model

เป็นรูปแบบที่พัฒนาให้ผู้ใช้งานสะดวกต่อการใช้บริการมากยิ่งขึ้น โดยเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีการติดตามการเคลื่อนที่ ซึ่งในรูปแบบ free-floating ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลและเลือกใช้รถยนต์ที่พร้อมให้บริการในพื้นที่ที่ใกล้ที่สุดได้ผ่านทางแอปพลิเคชัน และเมื่อสิ้นสุดการใช้งาน ผู้ใช้บริการสามารถจอดรถที่ใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องนำกลับมาคืนยังสถานีของผู้ให้บริการ

รูปแบบ free-floating ค่อนข้างมีความยืดหยุ่นมากกว่ารูปแบบ Stationary เหมาะสำหรับการเดินทางครั้งเดียว (one-way trip) นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจในรูปแบบดังกล่าวไม่จำเป็นต้องก่อสร้างสถานีจอดรถ ผู้ประกอบการสามารถอาศัยพื้นที่ว่างภายในเมือง ซึ่งถือเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการจำเป็นต้องอาศัยระบบการทำงานของซอฟต์แวร์ที่สามารถระบุการเคลื่อนที่ของยานพาหนะได้อย่างแม่นยำและเที่ยงตรง เพื่อเป็นการป้องกันการสูญหาย

3. Peer-to-Peer Model

เป็นอีกหนึ่งรูปแบบการให้บริการ โดยที่ผู้ใช้บริการไม่ได้ใช้บริการรถยนต์จากบริษัทหรือรูปแบบ B2C (Business to Customer) แต่ใช้บริการจากรถยนต์ส่วนบุคคลแทน โดยผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึง

ข้อมูลของรถยนต์ที่พร้อมให้บริการผ่านแอปพลิเคชัน และรับกุญแจรถยนต์จากเจ้าของรถยนต์โดยตรง เมื่อใช้บริการเสร็จสิ้นแล้วผู้ใช้บริการจะส่งมอบรถยนต์คืนตามเส้นทางขับรถของเจ้าของหรือสถานที่ที่ตกลงกันไว้

ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะดำเนินธุรกิจในรูปแบบ Peer-to-Peer นั้น ไม่จำเป็นต้องสร้างสถานีจอดรถ หรือมีรถยนต์สำหรับให้บริการลูกค้า เป็นผลดีต่อผู้ประกอบการในการวางระบบการจัดการ ได้รวดเร็วกว่ารูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการให้บริการที่กว้างขวางและครอบคลุมในหลายพื้นที่ เนื่องจากใช้พื้นที่ส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของรถยนต์ในการเป็นจุดรับ-คืนรถยนต์ แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการยังต้องพัฒนาระบบปฏิบัติการหรือซอฟต์แวร์ในการให้บริการให้เป็นที่น่าเชื่อถือสำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของรถยนต์

สถานการณ์ธุรกิจ Car-sharing ในประเทศเยอรมนีประจำปี 2019 จากข้อมูลของรายงาน “Car Sharing in Deutschland” ที่จัดทำโดยสมาคม Car-Sharing ประจำประเทศเยอรมนี (BCS) พบว่า มีผู้ใช้งานมากกว่า 2 ล้านคน มีผู้ให้บริการ 16 รายและมีรถยนต์ให้บริการกว่า 20,000 คัน ซึ่งเป็นตลาด Car-sharing ที่ใหญ่ที่สุดในยุโรป ด้วยเหตุผลทางด้านภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ทั้งในเมืองใหญ่อย่าง เบอร์ลิน แฟรงเฟิร์ตหรือฮัมบูร์ก ที่รองรับการใช้งานรูปแบบ free-floating และเมืองขนาดกลางซึ่งเหมาะกับการใช้งานในรูปแบบ Stationary จากรูปภาพดังกล่าวสามารถเห็นพัฒนาการการเติบโตของธุรกิจ Car-Sharing ในประเทศเยอรมนีตั้งแต่ปี 1988 จนถึงปี 2019 ที่มีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจ Car-Sharing อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมหลัก (Backbone industry) ที่สร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศเยอรมนี ตามรายงานของ GTAI (Germany Trade & Invest) ประจำปี 2018/2019 ระบุว่า นอกจากอุตสาหกรรมยานยนต์สัญชาติเยอรมันจะมีศักยภาพในการผลิตสูงแล้ว ยังให้ความสำคัญกับด้านการวิจัยพัฒนาอีกด้วย ในปี 2017 มีการลงทุนด้าน R&D เป็นจำนวนเงินสูงถึง 57 พันล้านยูโร

โดยแนวโน้มของเทคโนโลยียานยนต์ภายในประเทศเยอรมนีมักจะเน้นพัฒนาประสิทธิภาพเครื่องยนต์ พัฒนาโครงสร้างยานพาหนะ รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีการขับเคลื่อนทางเลือกอื่นๆ เช่น แบตเตอรี่ (BEV) ไฮบริด (Hybrid) เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้คนในประเทศเยอรมนี ค่อนข้างให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมประกอบกับภาครัฐพยายามผลักดันการริเริ่มยานพาหนะที่ขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า ทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ รวมถึงการดำเนินธุรกิจ Car-Sharing พยายามปรับตัวและพัฒนาให้ยานพาหนะสามารถรองรับการใช้งานพลังงานทางเลือกอื่นๆอีกด้วย

ความเห็นของสำนักงาน

แนวคิด Sharing Economy ในธุรกิจ Car-Sharing นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมที่ธุรกิจ Car-Sharing เป็นเหตุปัจจัยนั้น คือ ทำให้เกิดการปรับตัวของการดำเนินธุรกิจ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคประกอบกับสถานการณ์โลกในด้านต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในปัจจุบันนี้การครอบครองเป็นเจ้าของรถยนต์ก็เป็นที่ไปได้อย่างมากมากยิ่งขึ้น ในยุคที่เศรษฐกิจโลกหดตัวและค่าครองชีพสูงขึ้น แต่เมื่อธุรกิจ Car-Sharing เติบโตขึ้นกลายเป็นพื้นที่รองรับความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงการเดินทางขนส่งได้สะดวกและเป็นส่วนตัวมากยิ่งขึ้นในการออกเดินทางพบปะครอบครัว เพื่อน หรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยธุรกิจ Car-Sharing ยังสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้นด้วย

ทั้งนี้ Car-Sharing จะมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้นเป็นผลมาจากสภาพทางทางการเงินและค่าใช้จ่ายที่ผู้คนมีรายจ่ายด้านการเดินทางลดลง เนื่องจากผู้ใช้บริการไม่ต้องรับภาระต้นทุนของการครอบครองรถยนต์ ค่าใช้จ่ายด้านประกันภัย รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงอีกด้วย

Table 2: Average annual costs per driver-owned car and car sharing costs (8,000 km per year, 667 km per month) in EUR

	Driver owned cars	Car sharing
Fixed costs	€190	€170
Costs for repair	€298	-
Operating costs + travel costs	€605	€2,780
Loss in value	€1,620	-
In total	€3,483	€2,956

Source: Adapted from BCS (2017). The monthly costs were calculated using the ADAC fee cost calculator, while the car-sharing rate is a standard rate of a station-based provider without any discount. Fixed costs for car sharing exclude the responsibility for security package and the basic price of membership.

นอกจากนี้จากการที่ธุรกิจ Car-Sharing ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ผู้คนเริ่มหันมาใช้บริการ Car-Sharing ส่งผลให้ความต้องการครอบครองรถยนต์ลดลง จำนวนรถยนต์บนท้องถนนจึงมีปริมาณน้อยลง ทำให้การจราจรติดขัดน้อยลงด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการลดการปล่อยแก๊สพิษต่างๆที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงที่ไม่สมบูรณ์ของเครื่องยนต์ เช่น คาร์บอนมอนนอกไซด์ คาร์บอนไดออกไซด์

โดยในปัจจุบันนี้ธุรกิจ Car-Sharing มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้รองรับการใช้งานพลังงานทางเลือก เช่น พลังงานไฟฟ้า โดยอ้างอิงจากงานวิจัยของสถาบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งยุโรป ปี 2017

(European Institute of Innovation and Technology: EIT) ระบุว่า ยานพาหนะไฟฟ้าไม่มีการปล่อยแก๊สพิษ เนื่องจากมีการใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อชาร์จแบตเตอรี่ และคาดว่า การใช้บริการ Car-Sharing ของยานพาหนะไฟฟ้าจะส่งผลให้การปล่อยแก๊สเรือนกระจกลดลงอย่างน้อยร้อยละ 35 เมื่อเทียบกับการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ประกอบกับนโยบายจากทางภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมการใช้ยานพาหนะที่รองรับพลังงานทางเลือก โดยการอุดหนุนเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมให้กับประชาชนที่ใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้า รวมไปถึงมีการประกาศห้ามรถยนต์ดีเซลบางประเภทในการขับบนถนนบางสายในเมืองใหญ่อีกด้วย ซึ่งอาจจะทำให้ธุรกิจ Car-Sharing ต้องมีการปรับตัวกับสถานการณ์ดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจ Car-Sharing ในประเทศไทยอาจเริ่มดำเนินการจากพื้นที่ที่จำกัด และธุรกิจขนาดเล็กก่อน เพื่อทดลองการให้บริการ นำมาปรับปรุงพัฒนา ก่อนการดำเนินการจริงและอาจส่งผลให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เช่น การให้บริการ Car-Sharing ในพื้นที่ที่อยู่อาศัยหรือคอนโดมิเนียมที่มีเครือข่ายการให้บริการในหลายพื้นที่ หรืออาคารที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานหลายแห่ง สถานบริการขนส่งสาธารณะ สถานศึกษา รวมไปถึงในเมืองต่างๆที่มีสถานที่ท่องเที่ยว โดยสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ Car-Sharing ทั้งรูปแบบ Stationary ที่มีการจัดตั้งสถานี รูปแบบ free-floating หรือรูปแบบ P2P ให้เหมาะสมกับพื้นที่ให้บริการได้ หากธุรกิจ Car-Sharing ในประเทศไทยมีแนวโน้มขยายสูงขึ้น ก็จะมีผลกระทบต่อธุรกิจอื่นอีกด้วย เช่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่พักและร้านอาหาร อาจมีการจูงใจด้วยโปรโมชั่นและส่วนลดต่างๆ แก่ผู้ใช้บริการในเส้นทางที่ขับรถผ่าน นอกจากนี้ยังทำให้ธุรกิจการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีมีแนวโน้มเติบโตมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการดำเนินธุรกิจ Car-Sharing จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการ Platform หรือระบบออนไลน์ที่แม่นยำในการรองรับการให้บริการดังกล่าว ทั้งนี้ทุกภาคส่วนมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการทำธุรกิจ และรองรับการให้บริการในภาคส่วนนี้ด้วย โดยการดำเนินธุรกิจ Car-Sharing นั้นยังสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐในการลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล และหันมาใช้ขนส่งประเภทอื่นๆทดแทนอีกด้วยเช่นกัน